

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О.М. БЕКЕТОВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ**

**«ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ШКОЛИ»**

(для магістрів денної форми навчання усіх спеціальностей)

Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2017

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» (для магістрів денної форми навчання усіх спеціальностей) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: І. М. Золотарьова, О. В. Хом'якова – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 24 с.

Укладачі І. М. Золотарьова,
О. В. Хом'якова

Рецензент О. С. Пономарьов

Рекомендовано кафедрою мовної підготовки, педагогіки та психології,
протокол № 1 від 28 серпня 2015 р.

ЗМІСТ

Передмова	4
Тема 1. Загальні поняття психології вищої школи.....	5
Тема 2. Психологічні засади навчально-виховного процесу у ВНЗ.....	6
Тема 3. Діяльність та її психологічна структура.....	7
Тема 4. Особистість і управління процесом її формування.....	8
Тема 5. Психолого-педагогічні особливості діяльності викладача.....	9
Тема 6. Загальні основи педагогіки вищої школи.....	10
Тема 7. Дидактичні основи педагогічного процесу у вищій школі.....	11
Тема 8. Інновації в системі педагогічної освіти.....	12
Тема 9. Організаційно-методичні засади навчального і виховного процесу у вищій школі.....	13
Тема 10. Болонський процес – європейська інтеграція систем вищої школи....	14
Тестові завдання	15
Словник психологічних термінів	19
Список рекомендованої літератури	23

ПЕРЕДМОВА

Мета даних методичних вказівок носить комплексний характер та передбачає:

а) надати магістрам практичної допомоги в теоретичному опануванні дисципліни психолого-педагогічного циклу;

б) сформувати у магістрів навички використання отриманих знань у педагогічній діяльності;

в) активізувати самостійну роботу магістрів шляхом створення мотивації щодо вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Методичні вказівки складаються з двох частин. У першій частині надано теми дисципліни, питання до кожної з тем, опорні поняття та питання для самоконтролю. У другій частині представлені тестові завдання за темами, що винесені на самостійне вивчення. Матеріал, який підлягає тестуванню, є програмним, але містить також інформацію із додаткової літератури, що надає можливість використовувати дані методичні вказівки як на практичних заняттях, так і під час самостійної роботи студентів.

ТЕМА 1

ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

1. Основні категорії психології.
2. Пізнавальні процеси і професійна діяльність.
3. Методи психологічних досліджень.

Когнітивна підструктура особистості. Пізнавальні процеси. Методи діагностики рівня розвитку пізнавальних процесів. Характеристика пізнавальних процесів. Методи підвищення ефективності пізнавальних процесів. Сенсорно-перцептивний рівень пізнання. Індивідуальні розбіжності. Структурні компоненти пам'яті, режими запам'ятовування, мнемонічні прийоми. Професійний інтелект. Компоненти поняття «психологічний комфорт» у застосуванні до характеристики саморегуляції особистості. Афективна сфера особистості. Емоції, почуття, стани. Регулююча функція емоцій.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте державно-нормативні документи вищої школи.
2. Що являє собою державний стандарт освіти?
3. Що являють собою галузеві стандарти освіти?
4. Опишіть розділи галузевого стандарту освіти.
5. Що являє собою навчальний план, навчальна програма, робоча навчальна програма?
6. Визначте схему складання модульного варіанту навчальної програми.

Рекомендована література:

1. Загальна психологія: підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. – Київ : Либідь, 2005. – 464 с.
2. Леонтьев А. Н. Лекции по общей психологии / А. Н. Леонтьев – Москва : Наука, 2005. – 456 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Д. Максименко. – 2-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 704 с.
4. Петровский А. В. Психология: учебник для студентов высших учебных заведений / А. В. Петровский. – 6-е изд. – Москва : Академия, 2008. – 512 с.
5. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Караван, 2008. – 27 с.

ТЕМА 2

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

1. *Пасивні та активні методи навчання.*
2. *Інтерактивні методи навчання. Їх різновиди.*
3. *Метод дистанційного навчання.*

Проблема мотивації навчання. Управління навчально-виховним процесом. Принципи суб'єктно-діяльнісного підходу в психологічній практиці. Пасивний метод навчання. Активний метод навчання. Інтерактивний метод. Творчі завдання. Робота в малих групах. Навчальні ігри. Проблемно-пошукові методи навчання. Дистанційне навчання

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст поняття «пасивний метод навчання»
2. Розкрийте зміст поняття «активний метод навчання»
3. Охарактеризуйте інтерактивний метод навчання.
4. Опишіть види та функції ділових ігор.
5. Опишіть принципи організації дистанційного навчання.
6. Назвіть головні педагогічні вимоги до дистанційного навчання.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ : Либідь, 2005. – 256 с.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Караван, 2008. – 27 с.
3. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржув. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
4. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕМА 3

ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА

1. *Мета й мотиви діяльності.*
2. *Діяльність та її структура. Різновиди діяльності.*
3. *Особистість як суб'єкт діяльності.*
4. *Структура та особливості навчальної діяльності.*

Діяльність, активність людини, потреба – матеріальні та духовні, мотиви – усвідомлені та неусвідомлені, мета, дія, навички, вміння, операції, гра, навчання, праця.

Питання для самоконтролю:

1. Як розглядається поняття діяльності в сучасній психології?
2. Активність та її джерело.
3. Мотиви та їх види.
4. Яку назву носять окремі складові діяльності?
5. Засоби засвоєння та види діяльності.

Рекомендована література:

1. Загальна психологія: підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. – Київ : Либідь, 2005. – 464 с.
2. Леонтьев А. Н. Лекции по общей психологии / А. Н. Леонтьев – Москва : Наука, 2005. – 456 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Д. Максименко. – 2-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 704 с.
4. Петровский А. В. Психология: учебник для студентов высших учебных заведений / А. В. Петровский. – 6-е изд. – Москва : Академия, 2008. – 512 с.
5. Психология: учебник для технических вузов / В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2006. – 654 с.
6. Столяренко Л. Д. Основы психологии: учебник / Л. Д. Столяренко. – Изд. 21-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 671 с.

ТЕМА 4

ОСОБИСТІСТЬ І УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

1. *Поняття індивіда та особистості. Особистість та індивідуальність.*
2. *Особистість та соціальна група.*
3. *Вплив професії на особистість.*
4. *Стадії професійного розвитку особистості.*

Індивід. Особистість. Індивідуальність. Я-концепція. Темперамент. Характер. Здібності. Спрямованість особистості. Емоційні стани, механізми їх виникнення. Вплив мотивації на безпеку життєдіяльності. активність особистості та її джерела. Міжособистісні стосунки в групі. Психологічна сумісність і конфлікти у міжособистісних стосунках. Різновиди спілкування, його функції. Соціальна функція спілкування. Методи корекції психічного та психофізичного стану людини. Засоби регуляції емоційних станів. Вікові етапи розвитку особистості, поняття вікової кризи. Життєві кризи особистості.

Питання для самоконтролю:

1. Як співвідносяться поняття «індивід», «особистість» та «індивідуальність»?
2. Який розділ психології вивчає індивідуальні риси людини?
3. З чим пов'язані прогресивна та регресивна стадії професійного розвитку?
4. Що таке «професійна деформація»?
5. Як специфіка праці людини може відбиватися на її поведінці та характері?

Рекомендована література:

1. Загальна психологія: підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. – Київ : Либідь, 2005. – 464 с.
2. Леонтьев А. Н. Лекции по общей психологии / А. Н. Леонтьев – Москва: Наука, 2005. – 456 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Д. Максименко. – 2-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 704 с.
4. Петровский А. В. Психология: учебник для студентов высших учебных заведений / А. В. Петровский. – 6-е изд. – Москва : Академия, 2008. – 512 с.
5. Психология: учебник для технических вузов / В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2006. – 654 с.
6. Столяренко Л. Д. Основы психологии: учебник / Л. Д. Столяренко. – Изд. 21-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 671 с.

ТЕМА 5
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

1. *Поняття педагогічного спілкування та його стилі.*
2. *Етапи професійного зростання викладача-початківця.*
3. *Рольові позиції викладача.*
4. *Навчальна функції особистості викладача.*

Загальна характеристика педагогічної діяльності. Рівні продуктивності педагогічної діяльності. Предмет, засоби, продукт, результат діяльності викладача. Особистість педагога. Педагогічні здібності та вміння. Загальні та спеціальні професійні здібності. Функції педагогічної діяльності. Класифікація педагогічних вмінь. Стилi педагогічної діяльності. Дослідження стилю педагогічної діяльності в роботах вітчизняних психологів. Залежність стилю діяльності від факторів особистості та схильностей педагога. Індивідуальний стиль діяльності педагога, його змістовні, динамічні та результативні характеристики.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття педагогічного спілкування та його стилі.
2. Загальні правила педагогічного спілкування.
3. Етапи професійного зростання викладача-початківця.
4. Рольові позиції викладача.
5. Навчальна функції особистості викладача.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ : Либідь, 2005. – 256 с.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Караван, 2008. – 27 с.
3. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
4. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕМА 6

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

1. *Поняття педагогіки як науки.*
2. *Найважливіші категорії педагогіки.*
3. *Поняття дидактики як теорії та методики навчання.*
4. *Етапи становлення професійної підготовки*

Зв'язок педагогіки і психології, предмет дослідження педагогіки, методи навчання та виховання, дидактика, категорії педагогіки, освіта і навчання, педагогічна діяльність.

Питання до самоконтролю:

1. Що таке педагогіка і що являє її теоретичну основу?
2. Які проблеми вирішує педагогіка?
3. Види освіти.
4. Чи тотожні поняття «освіта» та «навчання»?
5. Назвіть послідовні етапи процесу навчання.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ: Либідь, 2005. – 256 с.
2. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва : Наука, 2010. – 255 с.
3. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕМА 7
ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ

1. *Предмет і завдання дидактики.*
2. *Сутність процесу навчання.*
3. *Закономірності і принципи навчання. Методи навчання.*
4. *Організаційні форми навчання у вищій школі і вимоги до них.*
5. *Перевірка й оцінка результатів навчання.*

Навчально-виховний процес. Соціально-психологічний портрет студента. Індивідуальний навчальний план. Я-концепція. Кризові ситуації студентського віку. Індивідуальний стиль діяльності. Криза професійного вибору. Професійна компетентність.

Питання для самоконтролю:

1. Предмет і завдання дидактики.
2. Сутність процесу навчання.
3. Закономірності і принципи навчання. Методи навчання.
4. Організаційні форми навчання у вищій школі і вимоги до них.
5. Перевірка й оцінка результатів навчання.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ: Либідь, 2005. – 256 с.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Караван, 2008. – 27 с.
3. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
4. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕМА 8

ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1. Загальні засади педагогічної інноватики.
2. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти.
3. Педагогічні технології.

Гуманістична спрямованість інноваційного процесу. Класифікація нововведень. Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів. Структура і динаміка освітніх інноваційних процесів. Умови ефективного поширення інновацій.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст понять «метод», «методика», «методологія».
2. Розкрийте зміст поняття « головні дидактичні принципи»
3. Опишіть провідні дидактичні принципи.
4. Визначте, що являє собою філософський рівень методології.
5. Визначте, що являють собою загальнонаукові методи пізнання. Назвіть та проаналізуйте їх зміст.
6. Охарактеризуйте конкретно-науковий рівень методології.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ: Либідь, 2005. – 256 с.
2. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
3. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕМА 9

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАЛЬНОГО І ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

1. *Навчання – один із провідних видів діяльності.*
2. *Сутність і структура процесу навчання.*
3. *Основні функції процесу навчання.*
4. *Процеси навчання і пізнання.*
5. *Закономірності та принципи навчання.*
6. *Сутність процесу виховання.*
7. *Основні принципи виховання.*
8. *Мета, завдання і основні напрями виховання.*

Система діяльностей, засвоєння історичного досвіду, навчальний процес, діяльність викладача в процесі навчання, взаємодія викладача і студента, природа наукового пізнання, принципи навчання, основні принципи виховання, головна мета виховання.

Питання для самоконтролю:

1. Як трактується поняття «навчальна діяльність»?
2. У чому полягають процеси викладання і учіння?
3. Із чого складається система навчального процесу?
4. Які основні функції процесу навчання?
5. Які ланки включає процес засвоєння знань?
6. Назвіть систему принципів навчання?
7. Що таке процес виховання?
8. Назвіть принципи виховання.
9. Які напрями охоплює виховання?

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ: Либідь, 2005. – 256 с.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Караван, 2008. – 27 с.
3. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
4. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕМА 10

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС – ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. *Головні тенденції розвитку вищої освіти в європейських країнах.*
2. *Болонський процес та його головна мета.*

Принципи європейської системи накопичення кредитів. Європейська система взаємозарахування кредитів. Європейська система накопичення кредитів. Кредити і тривалість фахових програм. Навчальні програми, орієнтовані на студента і викладача. Загальна і предметна компетентність, знання та навички. Модульна і не модульна системи навчання.

Питання для самоконтролю:

1. Принципи європейської системи накопичення кредитів.
2. Принципи європейської системи взаємозарахування кредитів.
3. Кредити і тривалість фахових програм.
4. Навчальні програми, орієнтовані на студента і викладача.
5. «Модульна» і «не модульна» системи навчання.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ: Либідь, 2005. – 256 с.
2. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
3. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. *Укажіть вірні відповіді.*

Яку назву має самопізнання суб'єктом своїх внутрішніх психічних актів і станів?

- | | |
|----------------|---------------|
| 1) Переживання | 3) Самооцінка |
| 2) Рефлексія | 4) Емоція |

2. *Укажіть вірні відповіді.*

Самосвідомість як процес включає в себе:

- | | |
|-----------------|---------------|
| 1) Самопізнання | 3) Самоаналіз |
| 2) Самооцінку | 4) Інтроекцію |

3. *Укажіть вірні відповіді.*

Рівні самопізнання:

- | | |
|-----------------------------|---------------|
| 1) Порівняння себе з іншими | 3) Самоаналіз |
| 2) Самооцінка | 4) Інтроекція |

4. *Укажіть вірні відповіді.*

Чим відрізняється відчуття від сприйняття?

- 1) Відчуття відображає окремі якості предметів.
- 2) В результаті відчуття виникають почуття, в результаті сприйняття – образ предмета.
- 3) Сприйняття не зводиться до простої суми відчуттів.

5. *Укажіть вірну відповідь.*

Функції психічного відображення?

- | | |
|--|---|
| 1) Активно впливає на середовище | 3) Надає приблизно правильну копію предметів і явищ дійсності |
| 2) Відображає явища тільки під час його безпосереднього впливу | 4) Є фотографією оточуючої дійсності |

6. *Укажіть правильну відповідь.*

Сконцентрованість уваги на певних об'єктах при одночасному відхиленні від інших. Яку назву має ця властивість уваги?

- | | |
|----------------|-------------------|
| 1) Усталеність | 3) Розподіл |
| 2) Об'єм | 4) Зосередженість |

7. *Укажіть вірні відповіді.*

Форми мислення:

- | | |
|-------------|-------------|
| 1) Поняття | 3) Судження |
| 2) Уявлення | 4) Умовивід |

8. *Укажіть вірну відповідь.*

Яку назву має стан, який характеризується відсутністю необхідних для організму речовин або енергії?

- | | |
|-------------|-------------|
| 1) Потреба | 3) Мотив |
| 2) Нестаток | 4) Інстинкт |

9. Укажіть вірну відповідь.

Яку назву має акт, метою якого є заподіяти шкоду собі або іншим людям?

- | | |
|-------------|-------------|
| 1) Інстинкт | 3) Нестаток |
| 2) Агресія | 4) Потреба |

10. Укажіть вірну відповідь.

Яку назву має вплив предмета на суб'єкт, що залежить від активної потреби або від характеристик предмета:

- | | |
|-------------|----------------|
| 1) Конфлікт | 3) Потреба |
| 2) Інстинкт | 4) Валентність |

11. Укажіть правильну відповідь.

Риси характеру як динамічні тенденції особистості становлять:

- | | |
|------------------------|--------------------------|
| 1) Фіксовані настанови | 3) Сміслові настанови |
| 2) Соціальні настанови | 4) Мотиваційні настанови |

12. Установіть відповідність.

Види відчуттів

- 1) Інтермодальні відчуття
- 2) Синестезія

Характеристика

- А) Теплий кольоровий фон
- Б) Високий звук
- В) Світлова чуттєвість
- Г) Низький звук
- Д) Вібрація

13. Установіть відповідність.

Види рецепторів

- 1) Дистантні рецептори
- 2) Контактні рецептори

Характеристика

- | | | |
|---------|----------|---------|
| А) Зір | В) Нюх | Д) Смак |
| Б) Слух | Г) Дотик | |

14. Установіть відповідність.

Психічний процес

- 1) Відчуття
- 2) Сприймання

Характеристика

- А) Виникає образ предмета
- Б) Виникає диференціальне чуття
- В) Пов'язане з комплексною роботою аналізаторів
- Г) Пов'язане з роботою окремого аналізатора

15. Установіть відповідність.

Прийоми уяви

- 1) Гіперболізація – мініатюризація
- 2) Аглотинація
- 3) Акцентування

Функції прийому

- А) Поєднання якостей та частин, які не можна поєднати в реальності.
- Б) Зміна пропорцій частин предмета.
- В) Зміна розмірів предметів та якостей частин без зміни пропорцій.

16. Установіть відповідність.

Прояви індивідуальності	Зміст		
1) Продуктивні	А) Здібності	В) Діяльність	Д) Вибір ролі
2) Інструментальні	Б) Вибір мотиву	Г) Здійснення ролі	Е) Характер

17. Установіть відповідність.

Особливості	Виявлення		
1) Темперамент	А) Акуратність	В) Імпульсивність	Д) Повільність
2) Характер	Б) Альтруїзм	Г) Динамічність	Е) Відповідальність

18. Установіть відповідність.

Форми поведінки	Характеристика
1) Інстинкт	А) Складна система стереотипної форми поведінки, що відповідає даному виду та генетично детермінована.
2) Навички	Б) Дія, яка сформована шляхом повторення.
3) Інтелект	В) Здатність встановлювати зв'язок між елементами ситуації, використовувати опанований досвід у новій ситуації.

19. Установіть відповідність.

Тип темпераменту	Тип вищої нервової діяльності
1) Холерик	А) Сильний, врівноважений, інертний
2) Сангвіник	Б) Слабкий
3) Флегматик	В) Сильний, врівноважений, з перевагою збудження
4) Меланхолік	Г) Сильний, врівноважений, рухливий

20. Установіть відповідність.

Стилі лідерства	Основні ознаки
1) Авторитарний стиль	А) Інструкції у вигляді пропозицій
2) Демократичний стиль	Б) Відсутність похвали, догани
3) Попускаючий стиль	В) Позиція лідера – непомітно, осторонь від групи
	Г) Розпорядження та заборони – з дискусіями
	Д) Заборони без поблажливості, з погрозою
	Е) Жорстка мова, непривітний тон
	Є) Похвала та догана – з порадами
	Ж) Ніякого співробітництва
	З) Ділові, стислі розпорядження

21. Установіть відповідність.

<i>Характеристики великих соціальних груп</i>	<i>Види груп</i>
1) Групи, що стихійно виникли, достатньо короткочасно існуючі спільноти	А) Соціальний клас Б) Етнічна група Д) Професійна група Е) Натовп
2) Групи, що утворилися під час історичного розвитку суспільства	В) Публіка Г) Аудиторія Є) Статевовікова група

22. Установіть відповідність.

<i>Галузі знання</i>	<i>Основні положення</i>
1) Соціальна психологія	А) Вивчення міжособистісних взаємодій
2) Загальна психологія	Б) Вплив «Я» на соціальні умови людини В) Вивчення основних закономірностей існування та розвитку психічної реальності Г) Міжгрупова взаємодія

23. Установіть відповідність.

<i>Типи поведінки членів малої групи</i>	<i>Психологічні характеристики типів поведінки</i>
1) Внутрішньогрупова навіяність	А) Усвідомлена зовнішня згода при внутрішній розбіжності
2) Конформність	Б) Прийняття думки групи без конфлікту
3) Колективізм	В) Відносна однотайність поведінки в результаті свідомої солідарності особистості з оцінками та задачами колективу

СЛОВНИК ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Абсолютний поріг чутливості – мінімальна сила подразника, яка здатна викликати ледь помітні відчуття.

Адаптація – зміна параметрів чутливості аналізаторів, пристосування їх до подразників.

Акцентування – створення нових образів шляхом підкреслювання певних рис.

Амнезія – втрата пам'яті, яка супроводжується іншими розумовими відхиленнями.

Аперцепція – вплив попереднього досвіду, знань, актуальних потреб, стану особистості та її сприймання.

Афазія – відхилення, що супроводжується проблемами вербального вираження, спричинене порушеннями в роботі мозку.

Афект – короткочасне бурхливе переживання людини (гнів, лють, жах, відчай, раптова радість).

Бажання – один із структурних компонентів розвитку вольового процесу: переживання людиною своїх актуальних потреб.

Біхевіоризм – психологічна школа, очолювана Дж. Уотсоном, яка ігнорувала і свідомість, і підсвідомість, і фокусувала свою увагу на вивчення поведінки як умовного рефлексу.

Відчуття – психічний процес, що полягає у відображенні мозком властивостей предметів і явищ об'єктивного світу, а також станів організму при безпосередньому впливі подразників на відповідні органи чуття.

Вміння – засвоєний суб'єктом спосіб виконання дій, який забезпечується сукупністю набутих знань і навичок.

Воля – свідомо саморегуляція людиною своєї поведінки й діяльності, регулююча функція мозку, яка полягає в здатності активно домагатися свідомо поставленої мети, переборюючи зовнішні та внутрішні перешкоди.

Геніальність – найвищий ступінь обдарованості людини, вияв її творчих сил, що має для життя суспільства історичне значення.

Гнів – психічний стан людини, фізіологічним механізмом якого є підвищення процесів збудження в корі головного мозку, викликаних певними негативними подразниками.

Діяльність – сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних та соціальних потреб і інтересів.

Еволюція – поступовий розвиток явища, предмета при збереженні його сутнісної визначеності в процесі якісно-кількісних змін.

Екстеріоризація – трансформація розумової дії назовні у дію з предметами.

Екстраверт – за визначенням К. Юнга, особа, яка більше цікавиться зовнішнім світом і людьми.

Емоції – переживання людини, які виявляються в змінах поведінки, ставленні до всього, що нас оточує, та внутрішнього стану особистості.

Інтроверт – за визначенням Юнга, особа, яка більше цікавиться власними думками і почуттями.

Інтелектуальність – можливість розуміти та усвідомлювати навколишній світ, думати раціонально, вміти використовувати свій досвід та можливості у змінних умовах.

Загальна психологія – галузь психології, яка характеризує психіку людини в її ідеальному, сформованому варіанті.

Звичка – потреба людини виконувати певну дію, схильність до відносно стандартних дій.

Здібності – синтез індивідуально-типологічних особливостей особистості, що є умовами успішного здійснення певної діяльності.

Коефіцієнт інтелектуальності – міра рівня інтелекту людини з урахуванням індивідуального ментального та фізичного віку.

Комунікабельність – риса особистості, здатність її до спілкування з іншими людьми, товариськість.

Комунікація – фундаментальна ознака людської культури, яка полягає в інтенсивному взаємодіюванні людей на основі обміну певною інформацією.

Конфлікт – критична психологічна ситуація, зіткнення складного внутрішнього світу особистості з умовами та вимогами життя.

Лідер – людина, яка завдяки своїм особистим якостям має найбільший вплив на членів соціальної групи.

Метод – система прийомів для досягнення поставленої мети.

Мимовільне запам'ятовування – форма запам'ятовування, що є продуктом певних дій (пізнавальних, практичних та ін.), крім мнемонічних; тобто запам'ятовування, яке здійснюється без спеціальної мети.

Мислення – процес опосередкованого та узагальненого відображення свідомістю людини предметів і явищ об'єктивної дійсності в їхніх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях; вища форма відображення дійсності у психіці.

Міркування – ланцюг умовиводів, викладених у логічно-послідовній формі, або послідовний ряд суджень відносно якогось питання, де з попередніх суджень випливають наступні.

Мнемоніка – мистецтво запам'ятовування – сукупність формальних прийомів запам'ятовування, що забезпечують закріплення матеріалу в пам'яті, цей процес ґрунтується головним чином на асоціації.

Мова – суспільно зумовлена система словесних знаків, яка слугує засобом спілкування в певному суспільстві.

Мотив – спонукальна причина дій і вчинків людини.

Мотивація – сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось; мотивування. Мотивація буває простою та складною, більш і менш усвідомленою.

Навичка – компонент діяльності, забезпечує індивіду спроможність виконувати певний вид діяльності раціонально, майстерно, кваліфіковано.

Навчання – процес оволодіння системою знань, понять, умінь і навичок, необхідних для орієнтації в сучасному світі.

Неформальна група – група людей, об'єднаних власними інтересами, цінностями та потребами.

Обдарованість – високий рівень задатків, схильностей особистості, сплав природженого і набутого індивідом.

Обсяг уваги – кількість об'єктів, які ми сприймаємо чітко.

Особистість – свідомо людина, наділена особливим генетичним кодом, яка реалізує свої потенційні можливості в процесі активної творчої діяльності, що не суперечить інтересам інших людей, суспільних законів і заповідей Божих.

Пам'ять – когнітивний процес збереження інформації для подальшого її використання.

Педагогіка – наука про закономірності виховання, навчання й освіти підростаючих поколінь.

Персоналізація – становлення особистості.

Підсвідомість – частина психіки особистості, про яку особа не знає (не усвідомлює), але яка має вплив на її поведінку.

Потреба – нестача чогось, що порушує наш спокій і рівновагу, спонукає нас до діяльності.

Почуття – психічні стани і процеси, у яких відображено емоційний бік духовного світу людини, її суб'єктивне переживання подій і емоційне ставлення до навколишньої дійсності.

Праця – цілеспрямована діяльність людини на освоєння та перетворення предметів, об'єктів, навколишнього світу чи створення нових, внаслідок чого задовольняються власні та суспільні потреби.

Психіка – здатність мозку відображати об'єктивну дійсність у формі відчуттів, уявлень, думок та інших суб'єктивних образів об'єктивного світу.

Психічні процеси – різні форми єдиного, цілісного відображення суб'єктом за допомогою центральної нервової системи об'єктивної дійсності. Розрізняють такі основні види психічних процесів: відчуття, сприймання, пам'ять, уявлення, уява, мислення, мовлення, почуття, увага, воля.

Психічні стани – психологічна характеристика особистості, що відбиває її порівняно тривалі душевні переживання.

Психоаналіз – психологічна школа, заснована З. Фрейдом у 1896 р., яка основну увагу приділяє підсвідомим ментальним процесам людини, як нормальної, так і з відхиленнями.

Психологія – наука про душу.

Референтна група – група, в якій кожна особистість знаходить себе, її приймають такою, якою вона є, дають їй можливість реалізувати весь свій потенціал, здібності, таланти.

Рефлекс – закономірна реакція організму на зміни зовнішнього чи внутрішнього середовища, здійснювана через центральну нервову систему у відповідь на подразнення рецепторів.

Рух – фізіологічна функція живого організму.

Свідоме – сфера психіки, що характеризується контролем свідомості за перебігом психічних процесів.

Свідомість – усвідомлення відчуттів, думок і почуттів особистості, які переживаються нею в дану мить.

Соціальна група – сукупність індивідів (особистостей), яка є одиницею структури суспільства.

Соціальна психологія – наука, яка вивчає причини, механізми та закономірності спільної діяльності людей, їх поведінки в групах і спільнотах, емоційні переживання, особливості взаємного спілкування, а також виникнення психічних станів індивіда в групі, колективі.

Соціометрія – галузь соціальної психології, предметом якої є міжособові відносини в малих соціальних групах.

Спілкування – один з універсальних способів вияву групової форми буття людей.

Темперамент – індивідуально-типологічна характеристика людини, що виявляється в силі, напруженості, швидкості та врівноваженості перебігу її психічних процесів.

Увага – форма психічної діяльності людини, виявляється у її спрямованості і зосередженості на певних об'єктах при одночасному абстрагуванні від інших.

Уміння – цілеспрямоване засвоєння знань, умінь, навичок, соціального досвіду з метою наступного використання їх у практичному житті.

Успіх – позитивний результат праці, діяльності, здобуток, доробок.

Уява – психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів, уявлень, думок на базі її попереднього досвіду.

Формальна група – об'єднання людей, яке має спільні органи управління, цілі, організоване на основі певного офіційного документу.

Характер – сукупність основних найбільш стійких якостей особистості, що сформувалися впродовж життя і виявляються в діях, вчинках і поведінці.

Ціль (мета) – ідеальне уявлення результату, який має бути досягнутий у ході людської діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / С. С. Вітвицька. – Київ: Либідь, 2005. – 256 с.
2. Загальна психологія: підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін. – Київ : Либідь, 2005. – 464 с.
3. Леонтьев А. Н. Лекции по общей психологии / А. Н. Леонтьев – Москва: Наука, 2005. – 456 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Д. Максименко. – 2-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 704 с.
5. Петровский А. В. Психология: учебник для студентов высших учебных заведений / А. В. Петровский. – 6-е изд. – Москва. : Академия, 2008. – 512 с.
6. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Караван, 2008. – 27 с.
7. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва. : Наука, 2010. – 255 с.
8. Психология: учебник для технических вузов / В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2006. – 654 с.
9. Реан А. А. Психология и педагогика: учебник для вузов / А. А. Реан, В. Н. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер. 2010. – 432 с.
10. Столяренко Л. Д. Основы психологии: учебник / Л. Д. Столяренко. – Изд. 21-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 671 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з дисципліни

«ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

(для магістрів денної форми навчання усіх спеціальностей)

Укладачі: **ЗОЛОТАРЬОВА** Ірина Миколаївна
ХОМ'ЯКОВА Ольга Володимирівна

Відповідальний за випуск *О. О. Жигло*

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір *О. В. Хом'якова*

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2015, поз. 457 М

Підп. до друку 17.06. 2016 р.

Друк на різнографі

Зам. №

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,80

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017 р.